

NARODNI MUZEJ CRNE GORE
ATELJE DADO

— Duh Modernog doba na Dvoru —

<<< Nepoznati autor, Bez naziva, dagerotipija, početak druge polovine XIX v.

Nepoznati autor, Pčelinjak (iz okoline Cetineja)
kolorisani dijapozitiv, oko 1911.

Nepoznati autor, Balšića pazar
kolorisani dijapozitiv, oko 1911.

Kolekcija foto albuma u fondu Narodnog muzeja Crne Gore na Cetinju predstavlja prvorazredno vizuelno svjedočanstvo o životu vladarske porodice Petrović Njegoš, Crnoj Gori toga doba, njenim kulturnim prilikama, istorijskim događajima, ličnostima i državnicičkim i političkim aktivnostima dvojice poslednjih crnogorskih suverena - knjaza Danila I i Nikole I. Istovremeno, kolekcija čini evidentnim napore da se uprkos ratu kao konstanti, teškom ekonomskom stanju i borbi za golu egzistenciju, novom skupom vizuelnom mediju ipak da šansa da zaživi i u Crnoj Gori, što je vrijeme svakako opravdalo.

Prvi koji je pokazao interesovanje za tehnologiju optičkog zapisa ili, kako je sam govorio, „skidanje obraza“, bio je nadvremeni vizionar i duhovnik Vladika Rade, u periodu samog početka fotografije (1839. i 1840. godine nastaju Dagerotipije i Talboovi kalotipi). Međutim, dokumentarnih tragova, koji bi posvjedočili o realizaciji njegove namjere da nabavi i koristi „Dagerotip“ nema, tako da jedini konkretan trag o vezi Petra II sa fotografijom predstavlja vladčin foto-portret, koji je u Beču izradio Anastas Jovanović.

Fotografija je vremenom tehnički usavršavana, a u daljem i bližem okruženju Crne Gore otvarani su fotografski ateljei, čiju redovnu klijentelu su predstavljali i ljudi ovih krajeva. „Vizit karte“ i „kabinet formati“ bili su izuzetno popularni ne samo za lične ili porodične potrebe, nego i kao prvo sredstvo za masovnu vizuelnu komunikaciju. Do nastanka poštanskih razglednica, a neko vrijeme i uporedo sa njima, imali su ista svojstva i namjenu (šalju se poštom uz posvete, kao čestitke i sl.), a njihovo sakupljanje i čuvanje u skupocjenim albumima postaje jedna od uobičajenih manifestacija društvenog statusa. S tim u vezi, foto-albumi su praktično odmah dobili svojstvo ne samo omota za skladištenje i izlaganje snimaka, već i luksuznog obilježja viših društvenih staleža. Proizvodile su ih specijalizovane majstorske radionice, a u zavisnosti od naručioca i namjene imali su više ili manje raskošne omote od kože, svile, somota i sl. sa metalnim, porcelanskim ili drugim aplikacijama, kao i tekstom u zlatotisku, slijepom otisku ili višebojnoj štampi. Stagnacija u zanatskoj proizvodnji albuma nastaje početkom XX vijeka, kada se na tržištu javljaju jeftine industrijske varijante foto-aparata i celuloidni rolo-film (Kodak i drugi), zajedno sa serijski rađenim omotima za fotografije, što je učinilo da foto-tehnika izađe iz „studija“ i prestane biti privilegija pojedinaca.

Do početka I svjetskog rata dogodili su se praktično svi tehnološki pomaci koji su „zaokružili“ razvoj klasične fotografije do nivoa kakav poznajemo. Pored već rečenog, u ovom periodu se javljaju tehnike panoramskog snimanja, kolor-fotografija, anaglifske i druge stereoskopske naprave za reprodukovanje treće dimenzije i sl, a statična slika dobija svoju dinamičku alternativu iz koje nastaje filmska industrija.

Sve ovo ostavilo je traga i na muzejski fond, gdje se pored foto-albuma nalaze i mnogi primjerci rarednih dvodimenzionalnih i trodimenzionalnih crno-bijelih i kolor snimaka, zatim foto-aparati članova kraljevske porodice i čitav niz optičkih naprava različite namjene, koje će zajedno sa dvorskim albumima biti centralna tema ove izložbe.

Autori izložbe
Tatjana Jović i Aleksandar Berkuljan

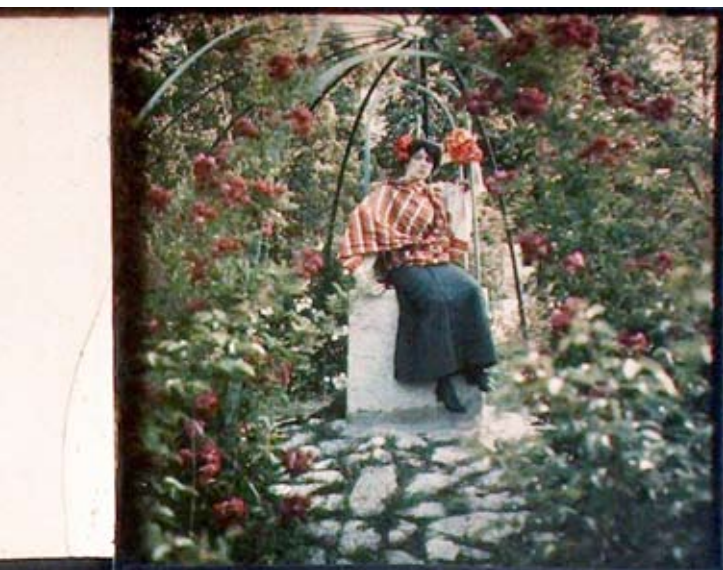

018
Pa
Ceto

Iz fonda Princeze Ksenije, Pazar drva
tonirani stereoskopski dijapozitiv, oko 1910.

Nepoznati autor, Princeza Ksenija u dvorskom đardinu
stereoskopski autohrom na staklu, 1911.

The collection of photo albums in the National Museum of Montenegro, Cetinje, represents a first-class visual testimony to the life of the Petrović Njegoš ruling dynasty, Montenegro of the day and its cultural circumstances, historical events and figures, as well as state and political activities of the two last Montenegrin sovereigns - Prince Danilo I and Nikola I. At the same time, the collection illuminates the efforts made to give a chance to this costly visual medium to start its life in Montenegro, too, notwithstanding war as a constant, harsh economic conditions and the struggle for the bare necessities of life.

The first person to show interest in the optical recording technology was the timeless visionary and ecclesiastic Bishop Rade, in the period when photography was still in its infancy (in 1839 and 1840 Dagerotype and Talbot's Calotype were invented). Still, there are no documents to testify to the realization of Bishop Rade's intention to purchase and use Dagerotype, and the only concrete evidence of his connection with photography is his photo portrait, made in Vienna by Anastas Jovanović.

Photography evolved in time and in Montenegro's neighbourhood photo ateliers were opened, whose regular customers included people from this region, too. Carte-de-visite photographs and cabinet portraits were hugely popular not merely for personal or family needs, but also as the first means of mass visual communication. Until the appearance of postcards, and for some time concurrent with their use, carte-de-visite photographs and cabinet portraits had the same function and purpose (they were sent by mail with dedications, like greeting cards, etc.), and collecting and keeping them in luxurious albums became one of the usual displays of social status. As a matter of fact, photo-albums were practically immediately recognized as something used not only to store and display photos but as a luxury symbol of higher social strata. They were produced in specialized shops and, depending on the person who ordered them and their purpose, they had more or less lavish covers made of leather, silk, velvet and the like, adorned with metal, porcelain or other ornaments and with the text in gold printing, blind printing or multicolour print. Stagnation in the craft production of albums began in the early 20th century, with the appearance of less expensive industrial versions of cameras and celluloid roll film (Kodak and others), together with the serial production of photograph covers, which resulted in photography coming out of the "studio" and ceasing to be the privilege of an individual.

By the breakout of World War I, practically all technological advances had been made, leading to the development of classical photograph to the present-day level. Apart from the above-mentioned, this period saw the appearance of other techniques, such as panoramic photography, colour photography, anaglyphic and other stereoscopic 3D devices, while the static image gained its dynamic alternative giving birth to film industry.

All this has left an imprint on the museum collection, too: in addition to the photo-albums, the collection contains samples of rare two- and three-dimensional black and white and colour photographs, cameras belonging to the royal family members and an array of optical devices for diverse purposes. All these will be the focal point of this exhibition.

Authors of the exhibition
Tatjana Jović and Aleksandar Berkuljan

Nepoznati autor, Crnogorci emigranti odlaze u rat (Podgorica)
kolorisani dijapozitiv, 1912.

Nepoznati autor, Lipska pećina
kolorisani dijapozitiv, oko 1911.

< Kodak princeze Ksenije "3A Folding Pocket"
iz 1903. god. sa rolo filmom "122"

Nepoznati autor, Ulazak voza u stanicu Bar
kolorisani dijapozitiv, oko 1911.

